

ABONNEMENTS

Indochine Union postale
Un an... 8000 Un an... 10000
Six mois... 5000 Six mois... 6000

Annances Légales
0 50 la ligne de 6 points sur justification
de 9 chiffres quelle que soit la page

Annances Commerciales
On traite à forfait

Dông-Pháp Thời-Bảo

Le Courrier Indochinois

東法時報

NĂM THỨ HAI SỐ 289
Ngày thứ tư
20 Mai 1925

Tổng-lý: NGUYỄN-KIM-ĐÌNH
Cấp-bác: NAM-KHUU

MỘT TUẦN XUẤT BẢN LẦN, NGÀY THỨ HAI, THỨ TƯ, THỨ SÁU

BẢO QUẢN

71, đường Mac Mahon, 71

SAIGON

Dây thép nối (Téléphone)

Số 324

GIẤY BÀN

Union postale
Mỗi năm... 8000 Mỗi năm... 10000
Năm năm... 4000 Năm năm... 5000

BỘ TƯ LỆNH
M. NGUYỄN-KIM-ĐÌNH

KHÔNG-MANH ĐẠO-GIÁO

Thành giáo binh như thế tạo, oân thổ vận là con quí vô thường, song thành giáo để duy trì thế vận, khi thường khi biến, khi kinh khi quyền, tùy thời xử trung cho không như định, nếu đương lúc thế vận suy-bĩ, không biết theo thời cái cách, chằm chằm tồn tại, mà cứ nệ cổ hủ, rồi trở quỵ cưu cho thành giáo nam hư hoại mình, ấy là một cái ngộ điểm rất lớn.

Hiện thời bấy giờ ai ai thấy châu Âu châu Mỹ phú cường như thế; cạnh tranh kịch liệt như thế, học thuật một ngày một tiến bộ; công thương một ngày một khoan trương, cái cơ tiến hóa như lửa bùng, như gió cuốn, oân minh thời yam yam như ngựa ngửa, chỉ đồng cừu tới ngày, không thấy được cái văn hóa Âu Mỹ là gì, không biết sự tự do bình đẳng là gì, thời qui quy tại học đạo Không-Mạnh, đây ta phải tuân theo lý nghĩa, rạn rít cái quyền tự do của loài người, đây ta phải tuân hành đạo đức, phá hoại cái trí não của loài người, cũng như hai bát công kích, muốn làm sao cho đạo Không-Mạnh lu lú, đặng rừ nhau đặng trống phất cờ trên vó dãi, cái giáo Mỹ, làm mưa làm gió, đặng đồng hóa nhau trong một khuôn là thế tạo, vậy mới đẹp mà nỏ mắt, vậy mới hết buồn phiền lam trai, vậy mới tương ái tương thân, đối với tộc dân trong nước.

Bao giờ ngàn muôn người như ra một miệng, nếu ai có lòng thương thế đạo, xuống lên sùng bái Không-Mạnh, thời cho người đó là câu nỏ tục sĩ, không biết thời vụ, vậy nên không ai dám chương một ra biển khơi, cho rõ ràng.

Tôi cũng suy tới xét, thời Không-Mạnh nào không dạy cách trị; không dạy phú cường, mà câu tùy thời nghĩa, thời thông suốt trên dưới ngàn muôn năm, thế vận khi thịnh khi suy, như kêu như tỉnh, làm một cái gương trong sạch cho kẻ đời.

Ta nay biết quốc gia thế ta suy tới, dân tộc ta liệt bại, mà không biết suy nguyên cái ngộ điểm từ đâu, do cử đồ cho đạo Không-Mạnh bỏ buộc, như thế thời làm làm.

Đức Không dạy từ khoa, dạy lục nghệ, nào có dạy từ chương khoa cử. Thầy Mạnh lấy dân làm quí, lấy xã tắc là bậc thứ còn vua là bậc khinh, nào có dạy quân quyền áp chế.

Dân tộc ta bại liệt nguyên từ hai việc đó, vậy xin bày tỏ ra sau này.

Nước ta từ bất cứ người Tàu học từ chương khoa cử, là là mất hết tôn chỉ Không-Mạnh lập giáo, thầy dạy trò, cha dạy con, chỉ chăm dẫn trong văn nghệ, đua tranh nhau trong một chữ cho kỳ, một câu cho hảo, còn đến sự vật thời không cầu chỉ

trí trí cùng lý, miệng tuy đọc sách Không-Mạnh, mà lòng thời tính danh lợi riêng và sau một mình, vậy nên không luận kô khoa trương thất chí, thời thành ra một cách người úy mỹ, nếu kô may đặng chun bước theo mây, tên dễ thấp nhận, thì đã ngảnh mặt kiêu cần oho là tự mắng, vĩnh viễn quí quốc, hội phong văn rồi nư nam nhĩ, đầu hồi lòng kinh tế là đầu ào ào mình mình, đương chiêm bao chưa tỉnh, ấy là người tội trong của thành, ấy là con một của quốc dân, nhưng mà người ta cũng chỉ rằng học đạo Không-Mạnh.

Từ xưa quân dân như thế, phận tuy cách mà tinh thần, ngược nhà có việc chỉ lớn, thời phải bồi đến kỹ lễ, hồi đến quốc dân, chứ không có quyền áp chế, vậy nên kẻ trí biến mưu, kẻ đồng hiến lực, thành ra một nước cường thịnh, từ quân quyền thời trọng, việc chỉ đều từ vua độc đoán, nên có ra chánh lịnh chỉ thời dân xem như thánh như thần, không ai dám xâm phạm, rồi đặt triều nghi, chế điển lễ, làm một cái lễ nghi chế tác riêng một đời, nhưng mà người ta cũng nói rằng học đạo Không-Mạnh.

Người ta bấy lâu nay hề thấy học chữ Hán thời cho là học đạo Không-Mạnh, chứ không biết Không-Mạnh đạo giáo là chủ nghĩa làm sao, học đã sai đường mà lại dám rằng Không-Mạnh ngộ như, tôi - đặc kỳ Không-Mạnh, mà lại đặc kỳ trong danh giáo, vậy nên có tôn tín, mình biến, thời mới biết đạo ngài là vô lý.

Xem như nước Nhật-bản bấy lâu cũng học đạo Không-Mạnh, mà người ta biết được nghĩa tùy thời, vậy nên hay hấp thụ văn minh Âu Mỹ, làm một nước hưng thịnh trong cõi Á-Đông, hiện bấy giờ tôn thờ đức Không-Mạnh ông Thánh nhà triết-học, huấn chỉ minh như người mới dạy, như say mới tỉnh, không biết gần gương theo thời, mà cứ lấy lười đánh người xưa, lấy viết phê án cũ, ấy là một sự không ích cho đời. Tôi dám hỏi chế đạo Không-Mạnh thời theo tôn học đã lâu song đã hỏng được giờ lâu, thắm được mưa Mỹ chút nào chăng? Hay là hồ độc được sách Âu gọi là Âu, độc được sách Mỹ gọi là Mỹ, mớ ào ào cũng là Âu, mớ ào ào cũng là Mỹ chăng? Như thế thời không khác chi chúng ta khi trước ăn mặc đồ nhỏ, ngâm nga chữ nhỏ, mà cũng rằng học theo đạo Không-Mạnh, ấy là cái ngộ điểm của quốc dân ta, tôi nguyện diễn chỉ thời nghĩa mà học theo các nước văn minh, vụ cho càng ngày càng tiến hóa, thời dân tộc ta mới có hi vọng, nước ta tương lai mới có hi vọng.

TÔN-NGUYỄN.

Nền sáp nhập trường học BÌNH-NHÌN VÀ LẬP-VỎ LÀM MỘT.

Lập-vỏ châu vì không rộng cho lắm, thế mà một chợ có đến hai cái trường học rộng lớn lại thêm gần đó có một cái trường Tân bình cách chừng đôi ba ngàn thước.

Tại chợ Bình-ninh kêu là chợ Lập-vỏ (marché de Lập-vỏ) cũng kêu là Chợ mới có một cái trường. Khi mới cất, chủ ý quan trên định dọn làm ba lớp là lớp hạ học sơ gia (coursa Infantin) lớp hạ học thứ gia (Coursa Préparatoire) và hạ học chung gia (Coursa Élémentaire) Nay chẳng biết có nào mà cho có hai thầy dạy hai lớp dưới hết hai căn, còn một căn bỏ trống, hay là vì học sinh không có nhiều nên không đủ dọn thêm một lớp nữa? Hay là thiếu thầy?

Còn một cái trường tại chợ cũ (École Élémentaire de Lập-vỏ) khi xưa đến bốn năm thầy dạy, học trò ngót trăm, thế mà ngày nay chỉ có một thầy ngồi chỉ cho ba bốn mươi học sinh, lại thêm chia làm hai lớp (Coursa Infantin et coursa Préparatoire réunis).

Liền sự ở đây, cha mẹ học sinh trong hai trường nói trên đó đều có lòng ngưỡng vọng cầu xin quan trên sáp nhập hai trường làm một. Vì sáp nhập hai trường này lại mới có đủ ba lớp thì sẽ có ba đầu tiện.

Một là học sinh có thể bước lên cao được, vì từ khi trường Lập-vỏ không có lớp chung gia đến nay, học sinh thừa thớt, cha mẹ chúng nó thua buồn, con học lên đến lớp tư là cùng, không thì học bằng được, mà cũng chẳng biết đi trường nào, vì nhà nghèo.

Hai là cái trường Lập-vỏ ở trước cửa chùa của làng, xung quanh đó là nhà của dân sự ồn ào, bở dạy dễ không được mấy giờ yên tĩnh. Lại cái trường làm khuất cái chùa, có cũng kiến chỉ hoặc là hát xướng cũng là bất tiện.

Ba là nền đồ cái trường này, đem qua chợ Bình-ninh làm nhà báo sanh vì ở đây dân sự cũng khá đông, bở sanh sản theo xưa rất khó, theo nay cũng không dễ gì.

Vì đi trước đến bà thì ngại đường xa, một hai khi đến bà mắc đám khác, còn tới ở tại nhà ồn ào thì chật hẹp. Chỉ bằng sáp nhập trường Lập-vỏ này rộng lớn dời qua chợ làm nhà báo sanh, còn trường Bình-ninh mở thêm lớp chung gia thì hai đường tiện lợi cả.

Một hôm tôi đồng bầu chuyện cùng thầy Phó tổng An phủ, thì ngài rất hiệp ý về việc này lắm!

Vậy kính xin quan Chu tỉnh và quan Đốc học trường Long Xuyên sáp nhập hai trường này lại một và lập nhà báo sanh tại Lập-vỏ, thời dân sự ở đây lấy làm cảm tạ ơn cao đây cho chỗ vô cùng.

Liền-thanh-Bản

Nghê và Annam

Kỳ giả chúng cần giải ra đây sự thay đổi vô Annam so sánh với vô Tây, vì tương lai phần đông trong công chúng đều chán biết thế nào rồi, duy có một mình ông Hữu-Hồng ở Hà-lâm bán rao nghề vô Annam sánh với nghề vô Tây thì mười phần hay chẳng đặng một (l)

Kỳ giả xem bài của ông Hữu-Hồng in hành trong Đ. P. T. B. ngày thứ tư 6 Mai 1925, thì lấy làm ngạc nhiên lắm vì chính mình kỳ giả có nghe một tay vô sĩ Langan là M. Deleigue nhận rằng vô Annam có nhiều thể quyền hay hơn vô Tây. Đây kỳ giả xin thuật lại vì duyên cớ nào mà M. Deleigue khen vô Annam như thế.

Năm 1918 thầy kỳ giả còn học tại trường Sư phạm Saigon thì có M. Deleigue lãnh dạy thể thao. Thầy đó thì ông dạy điệu thể thao Suédoise (gymnastique suédoise) ông vốn là một tay vô sĩ thượng ngày đi dạy mấy người Langan (phần nhiều là mấy vị chủ bút nhật báo) đánh quyền và đánh gươm.

Một ngày kia lúc mãn giờ luyện thể thao thì có một người bạn học thể thao với tôi xin ông dạy giùm vài thể quyền vô Tây. Ông có lòng vui vẻ và từ từ nên biểu người bạn của tôi ra đánh, để ông đỡ và đỡ đỡ ma coi. Ban đầu người bạn của tôi giả độ không biết vô Annam nên đánh thể thao tay ngắn cho ông ngăn đỡ. Được được ít hiệp xem thể của ông không có chỉ hay nên người bạn của tôi tỏ thật với ông rằng người đó học vô Annam và xin ông cần thận giữ mình cho nhắc nhiệm vụ của việc đánh trả lại, nhưng chẳng nên đánh hết sức mà e rồi ro. Ông bằng lòng, người bạn của tôi đứng cách ông chừng một thước dùng thể gấp mà thủ chờ chẳng phải như được quyền theo điệu vô Annam mà cách xa lối 5 thước bắt tôi rồi sang bộ mà tấn tới.

Hai đang có thủ vừa xong (người bạn của tôi giữ bộ: tiến túc hữu, hậu túc tả) người bạn của tôi chớp đánh tay mặt, ông dùng tay mặt gạt qua và liếp luôn tay trái đánh croquet. Hay đầu bạn của tôi lẹ như chớp nhún tấn một bộ chơn lộn tay hữu xuống còn tay tả thì bắt ngay cái chỗ, chặn trúng cái gân (nerf sensible) làm cho tay cá cánh tay ông. Khi đó thì tay trái của ông vừa đánh ngay vào mé cam của người bạn tôi. Đánh thể này trông phải bị nhào (knock out) người bạn của tôi chẳng thêm đỡ, chẳng bắt tay ông lại làm gì, người lách đầu qua tránh kịp và luôn đó tay mặt đánh đấm tới ngay cam. Ông thất thế hồi bộ song không đỡ bạn của tôi khi tấn bộ đã gây chơn ra dằng sau nên ông vấp mà té ngửa ra. Ông lồm cồm ngồi dậy chẳng giận mà lại cười và khen người bạn tôi, tác là khen vô Annam vậy. Luôn dịp ông xin chỉ giùm thể đó bạn tôi cũng vui lòng chỉ cho ông.

Sau ông lại mới bạn của tôi mới khi chưa nhứt lại nhà ông chơi. Ông nói rằng nghề vô Annam thế chặt hẹp thật là hay nhưng mà tiếc vì đánh theo trong mấy trường đấu vô Tây phải mang bao tay thì thất thế nhiều và lại nhiều cách đánh bị cấm như đánh bằng cùi chỏ, chỏ thật biết nghề vô Annam khi ra đàng gặp khi phải ép mình Âu đã thì hay lắm.

Vô Annam hay mà sao chưa có cuộc đấu vô Annam với Amadou? Vô Annam hay thiệt nhưng mà đang buổi này chẳng còn mấy người đàng gối là do sĩ hội vì từ ngày người Pháp chiếm cứ nước Nam đến nay thời người nào có sức đi học thì chuyển lo nghề văn còn nghiệp võ thì bỏ phế. Cũng có nhiều người học một hai đường quyền kiếm và rồi cho biết đã giữ mình mà thôi chứ chẳng phải học mà để đi tranh đấu kiếm tiền hoặc là đi đầu quân lập công danh như thuở trước. Và chẳng học cho biết rồi không hay luyện tập thường ngày cho nhuần nhuyễn thì lâu lâu phải quên hết.

Từ ngày các báo chương rao truyền rằng Amadou khêu khích vô Annam lên vô sĩ thì tôi với anh ta thì kỳ kỳ

tự nghĩ cuộc này có lẽ không thành vì bởi mấy lý này:

1) Chánh phủ chẳng có thể nào dám cho phép lập cuộc đấu vô mà phải có hại mạng người.

2) Chẳng có người Annam nào ở Saigon vô nghề cao cường và luyện tập thường cho có sức đủ mà đánh cho ngã Amadou cao lớn phi thường và sức lực lại mạnh lắm.

3) Ở chốn làm sơn sơn (t người học) vô khá hơn để đi rừng chống cự với ác thú và ngàn ngàn đạo tặc. Nhưng mà mấy người này lo dài đầu sương tuyết cùil lợc làm ăn có đặng gì đâu mà dám xông Saigon ở chỗ nguy hiểm?

Thật ra thì người vô sĩ da nhiệt thành muốn cho vô Annam nổi tiếng với khách ngoại bang nên sẵn lòng tiến dân đầu tấn hao, con nước chẳng nề nhưng tiếc thay trong số người có lòng thế ấy lại không biết người vô sĩ có tài mai danh ẩn tích nơi nào. Còn có người biết mấy tay vô sĩ là ở trong chốn chịu tiền dân thì làm sao? Theo ý kỳ giả nếu cuộc thi vô này lập luật như vậy: Trong khi đánh nếu người nào đánh trúng người đối địch với mình một cái răng mạnh nhẹ cũng bài cuộc và cho rằng thắng thì hiêm chỉ người xin ra thi. Đầu mà vô nhữ hơn Amadou cũng chẳng hại gì vì học vô Annam phải biết cách này: «Cần tài chứ không cần thế».

Theo như Annam biết vô nghĩa là gì? Biết vô nghĩa là khi tranh đấu chẳng cho ai đánh trúng mình đâu mà đánh một người hay là đánh đồng người. Cuộc đấu quyền theo điệu vô Annam thế nào? Khi học quyền hoặc rồi khá rồi thì cần phải được. Ban đầu thì được với thầy dạy vô cho người phân thể, luyện tập thuần thục mấy thể trong đường rồi thì phải đi tìm người có học mà đượt. Trong khi đượt vô người nào đánh hoặc đá trúng người kia thì cho rằng thắng chứ chẳng có khi nào đánh với nhau cho như từ như gà chọi, như hai chị bán cá đánh nhau như mưa bắt rồi ai thiếu sức ngã xuống gọi là thua. Trừ ra khi nào đánh lộn mới có đánh một cách giã mang như vậy. Vô Annam thật là hay song vô sĩ ở có công luyện tập nên đầu như vô Tây thì khó đầu lắm. Tôi viết bài này quí vị đọc giả coi rồi thì tác nhiên biết vô Annam thế nào.

NGUYỄN-MÔN-QUANG

Hội ái-hữu cựu học-sanh trường Bôn - quốc

Đại - hội ngày 16 Mai 1925
Cử ban trị - sự năm 1925-1926

BẮC CỬ:

MM. Lưu-vân-Lang Hội-trưởng
Ng-vân-Mười Phó-hội-trưởng
Trần-vân-Đôn id.
Nguyễn-khê-Nương Tài-hàng
Phạm-quang-Thế Phó-tài-hàng
Dương-vân-Mau Tài-đầu
Ng-vân-Phong Tang-thủ-viên
Lâm-v-Huê (kho-sách) Phó id.
Nguyễn-vân-Chân Kiểm-sát-viên
Nguyễn-vân-Thỉnh id.

Hội nghị Chánh-phủ

Vì ngày hội-nghị Chánh phủ ngoại Hanoi đã sắp đến: nên hồi sớm mai này, lúc 9 giờ, chiếc Roume mở neo lước dậm, có các quan đáp theo tàu đi ra chờ ngày dự hội. Các quan-viên ấy là quan Nguyễn-soái Cognac; M. Baudouin, quan Thống sứ Cao-miên; M. Fays, Nghị-trưởng nghị-viên quân hạt; M. de la Pommeraye, Chánh hội-trưởng phòng Thương-mại Saigon, M. Labastie, Chánh hội-trưởng phòng Canh nông Nam-kỳ; M. Douguet, quan thủy; M. La-van-Trung, hội-viên hội nghị chánh-phủ; M. Tiao-Phetsarath, Inspecteur des affaires politiques au Laos; Baluteig, phó hội-trưởng phòng Thương-mại Nam-vang và M. Ouk, tá-nhi quan Thương-thoại dân-vua Cao-miên.

Công-văn lực-lực

CỦ CÁI TỔNG

Đến ngày thứ hai 25 Mai và ngày thứ ba 26 Mai, hương-chức các làng trong hai tổng Thanh-hóa và Long-thủy (Bắc-lâm) sẽ nhóm nhau lại đặng tuyển-cử hai vị Cai-Đống cho hai tổng ấy.

THIỆN BỒ

Ông Trần văn Tư, Lương - y thí sai hàng năm, đang hành sự tại nhà thương Phú-Lộ (Sóc-trăng) đặc lịnh đi giúp việc tại Nhà-thương châu-thành (Bắc-lâm) thế cho ông Lương-y Nguyễn văn Tân, đối di chỗ khác.

